

Nr 350.

Av fru **Nordgren m. fl.**, angående ändring av gällande bestämmelser om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn m. m.

I motioner (n:r 24 A. K.) vid 1931 års riksdag och (n:r 309 A. K.) vid 1934 års riksdag har undertecknad, Nordgren, fört fram frågan om de olägenheter, som i olika avseenden göra sig gällande vid tillämpandet av bestämmelserna i fattigvårdslagens 3 § och barnavårdslagens 68 § mom. 2, vilka grunda sig på lag den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn. Närmast gäller detta de fall, där det rör sig om utomäktenskapligt barn, som omhändertagits av det allmänna för vård, och där ersättning för dylik åt barnet lämnad vård utkräves av man, varmed barnets moder sedermera ingått äktenskap, ehuru denne icke är barnets naturlige fader. Det påvisades i motionerna hurusom ifrågavarande bestämmelser dels åstadkomma svåra slitningar inom äktenskapet och dels i stor utsträckning leda till att vederbörande uraktlåta att legalisera sina förbindelser för att slippa ifrån dessa försörjningsplikter. Sistnämnda förhållande kan ofta komma att föranleda betydligt större kostnader för samhället genom att detta kan komma att få omhändertaga till försörjning jämväl de barn, som fötts inom ett av nämnda skäl icke legaliserat äktenskap, vartill kommer, att de utomäktenskapliga barnens antal härigenom rent statistiskt ökas.

En av de svåraste olägenheterna ansåg dock motionären vara den, att ett sådant barn utsättes för risken att av enbart ekonomiska skäl — styvfaderns bristande förmåga att betala för utackordering — bli förflyttat från ett gott fosterhem till ett hem, där modern kanske är en främling för barnet och där det av styvfadern betraktas som en besvärlig börda. Härigenom utsättes barnet för psykiska lidanden, och oftast betyder det därjämte en avsevärd försämring av dess uppväxtförhållanden. Av ovannämnda skäl påyrkades i 1931 års motion dels utmönstring ur lagarna av ifrågavarande bestämmelser och dels införande av nya bestämmelser till skydd för sådana barn, så att en, av enbart ekonomiska skäl motiverad, förflyttning från goda fosterhem till moderns och styvfaderns hem icke finge ske. 1934 års motion gick ut på en utredning om huru dylik förflyttning lämpligast skulle kunna förhindras. Förstnämnda motion avstyrktes av andra lagutskottet — dock med erkännande av riktigheten av vad motionären anfört angående berörda olägenheter — och avslogs av riksdagen. Sistnämnda motion däremot tillstyrktes av andra lagutskottet och bifölls utan debatt av första kammaren, medan andra kammaren avslög densamma.

Sedan dess har emellertid den s. k. befolkningsfrågan på ett alldeles särskilt sätt aktualiserat spörsmålet om skydd och hjälp åt mödrar och barn, och förslag till ganska långt gående åtgärder i nämnda hänseende torde vara att förvänta från befolkningskommissionen inom den närmaste tiden. Under dylika omständigheter ha undertecknade motionärer ansett det naturligt att frågan om skydd och ekonomisk hjälp åt de barn det här gäller ånyo underställas riksdagens prövning, och att en utredning om vad som kan och bör göras för att undanröja påtalade olägenheter, som härleda sig från ovan angivna lagbestämmelser, snarast möjligt kommer till stånd. Här rör det sig i regel om barn, där modern saknar egna medel och styvfadern hör till de små inkomsttagarna. Dessutom skulle åtgärder härvidlag med största sannolikhet komma att undanröja svårigheterna för fattiga ogifta mödrar att ingå äktenskap. Det är en ganska allmän erfarenhet inom fattigvårdsmyndigheterna att lagens bestämmelser om ene makens försörjningsplikt mot andre makens barn före äktenskapet ofta avhåller mannen från att ingå äktenskap med ogift mor, vars barn omhändertagits till försörjning av fattigvårdssamhället. Följden blir, som tidigare anförts, att ytterligare barn komma till världen i s. k. fri förbindelse, vilka barn ibland sedermera jämte modern måste omhändertagas av fattigvården. I bästa fall få en del barn den sämre rättsliga ställning i olika avseenden, som ännu vidlåder barn födda utom äktenskap, endast av det skälet, att deras fader icke velat ikläda sig försörjningsplikt mot en annan mans barn. Även ur synpunkten av önskvärdheten från samhällets sida att befrämja äktenskapsinstitutionen är denna fråga värd beaktande. Det kan vara av intresse att härvidlag citera ett yttrande till Stockholms stadsfullmäktige 1935 av ombudsman N. Hellichius, i anledning av en motion med yrkande att Stockholms stadsfullmäktige måtte ingå till Kungl. Maj:t med framställning om revision, bl. a. i här ifrågasatta avseende, av gällande fattigvårdslag. I yttrandet heter det:

»Jag tillåter mig att, på grund av den erfarenhet jag vunnit i min praktik beträffande tillämpningen av denna bestämmelse, få helt instämma i vad motionärerna yttrat. Det vore också, enligt min uppfattning, lyckligt, därest denna bestämmelse kunde utmönstras ur fattigvårdslagen. Sedan denna bestämmelse blivit känd, har det till och med inträffat, att mannen, såsom villkor för ingående av äktenskap med barnamodern, avfordrat fattigvårdsmyndigheten förbindelse att icke avkräva mannen ersättning för underhållet av hustruns barn före äktenskapet med annan eller andra män. Det måste också finnas orimligt att försörjningsplikten för dessa barn överföres på annan allenast av den grund, att han till åttlydnad av gällande samhällsmoral eller av andra ideella skäl ingår äktenskap med barnamodern. Så länge staten anser familjen såsom en av de celler, vilka grunda samhället, synes det inkonsekvent, att hinder för äktenskaps ingående och dess bestånd uppställas på sätt skett i förevarande bestämmelser.»

Stadskollegiet, som visserligen avstyrkte ifrågavarande motion — vilken

rörde sig om en del andra fattigvårdsbestämmelser utom den det här gäller — yttrade dock över denna sak följande:

»Särskilt torde i nu gällande lag intagna bestämmelser angående försörjningsplikten med hänsyn till det aktuella befolkningsproblemet böra bli föremål för en ingående prövning för undvikande av att lagstiftningen på ett område motarbetar vad man genom andra åtgärder vill ernå.»

Vi förbise ingalunda de svårigheter, som ligga däri att en viss rubbning av principen om underhållsplikten från föräldrarnas sida gentemot barnen, måste ske för att ändringar i berörda missförhållanden skola kunna genomföras. Ej heller att det måhända i en del fall kan uppstå ökade kostnader för kommunerna, ifall vissa lättnader göras i berörda bestämmelser. I realiteten tro vi dock icke dessa komma att bli av någon större ekonomisk betydelse, och givet är att en eventuell utredning bör omfatta även denna del av frågan, liksom att det kan behövas särskilt bidrag av statsmedel till dessa kostnader. Men det oaktat tro vi, att det är nödvändigt att frågan upptages till prövning och att den icke kan förbigås vid bedömandet av befolkningsproblemet och de sociala åtgärder, som äro nödvändiga i samband härmed.

Av ovan anförda skäl tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning

dels angående huruvida och i vad mån sådana ändringar av bestämmelserna i fattigvårdslagens 3 § och barnavårdslagens 68 § 2 mom. samt lagen den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet mot andre makens barn, som i motionen avses, må genomföras, särskilt ifråga om utomäktenskapliga barn, som av samhället omhändertagits till försörjning, dels huruvida och i vilken utsträckning bidrag av statsmedel må kunna utgå till kommunernas kostnader för ifrågasvarande understöd,

samt till riksdagen inkomma med de förslag till lagändringar, som av utredningen kunna anses vara betingade.

Stockholm den 20 januari 1936.

Olivia Nordgren.

Agda Östlund.

Ruth Gustafson.

Vira Eklund.
